

GARTNERSLÆGTEN BRUUN

Af A. Pedersen †

I. Slægtens aner

Slægten *Bruun* er behandlet af Th. Hauch-Fausbøll og H. R. Hiorth-Lorenzen i "Patriciske Slægter. Tredie Samling", København 1918, 35 sider. Nærværende indledning er et meget kort uddrag af dette arbejde. Ordningen er her kronologisk.

Slægten er ført tilbage til:

Peder Nielssøn Boesen fra Hannæs i Han herred, f. ca. 1600. Købmand i Ålborg. Begravet i 1649. Gift m. *Johanne Urbansdatter*, datter af feldbereder Urban Jacobssøn. De opkaldte deres næstældste søn efter sognepræst, magister Jacob Hansen Bruunow. (Mange præster fortyskede dengang deres navn).

Jacob Pederssøn Bruun, f. i Ålborg 1645. Sognepræst i Skæve i Vendsyssel, ejer af Hvilshøjgaard. Tre sønner hed henholdsvis:

Peder Jacobssøn Bruunow, f. i Skæve 1677. Sognepræst til Dragstrup og Skallerup i Vendsyssel.

Urban Jacobssøn Bruun, f. i Skæve 1685. Amtsforvalter over Antvorskov og Korsør amter, etatsråd, ekstraordinær assessor i højesteret.

Jørgen Jacobssøn Bruun, f. i Skæve 1692. Amtsforvalter over Ribershus amt, ejer af Krogsgård, som i 1759 blev et stamhus for hans yngste søn *Johan Ludvig Bruun*. Stamhuset ophævedes snart.

Jürgen Christian Bruun, f. på Antvorskov slot 1727. Officer. Afsked med generalmajorskarakter.

Jørgen Bruun, f. i Tjæreby 1763. Major. Solgte Krogsgård.

Christian Frederich Bruun, f. i Kerteminde 1768. Student, premierløjtnant. Fik tilladelse til at opholde sig på Sorø Akademi for at øve sig i videnskaberne. Blev adlet. Begravet i Sørø kirke.

Slægten delte sig i 2 linier. Stamfader til den ældste linie var:

Oluf Bruun, f. i Dragstrup 1711 som søn af Jacob Bruun, sognepræst i Vilslev i Ribe amt. O. B. blev student fra Nykøbing M. Birkedommer til Hammer, Baarse og Junghoved birketing, byfoged i København, ejer af Gjerdrupgård ved Skælskør.

Adolph Christian Bruun, f. på Gjerdrupgård 1741. Officer, justitsråd, amtsforvalter over Dueholm, Ørum og Vestervig amter, ejer af Ulstrup på Mors.

Malte Conrad Bruun, f. i Thisted 1775. Stud. teol., og jur., bladudgiver og forfatter af radikale artikler. Kom i konflikt med censuren og blev landsforvist. Kom til Paris, hvor han døde 1826 kort tid efter, at højesteretsdommen over ham var hævet.

Palle Christian Bruun, f. på Ulstrup 1796. Søofficer, kommandørkaptajn. Gift m. *Elisabeth Crone*, f. i Næstved 1801. De havde sønnen *Frederik Theodor Bruun*, slotsgartner på Bernstorff, se under II.

Kommandørkaptajn Palle Christian Bruun

Peder Urban Bruun, f. på Ulstrup 1785. Søofficer, kaptajn. Blev såret i krigen mod England i 1807. R. af D.

Rasmus Christian Malthe Bruun, f. i Nyborg 1816. Søofficer. Deltog i korvetten *Galatheas* jordomsejling 1845-47, chef for fregatten *Sjælland* ved Suezkanalens åbning i 1869. Var gentagne gange attacheret kongelige personer og blev kontreadmiral og kammerherre, storkors af Dannebrog.

Carl Adolph Bruun, f. i København 1834. Søofficer, sejlede i koffar-difart, var med i krigen 1864, kaptajn, vagerinspektør. 1881-82 assisterede skibsreder Stage med bygningen og udrustningen af skoleskibet *Georg Stage*. Danmarks delegerede i 1882 til den internationale fiskerikongres i Haag, chef for korvetten *Dagmar*, fører af *Georg Stage*, kontreadmiral, storkors af Dannebrogordenen.

Emil Bruun, f. i Nyborg 1838. Cand. jur.; var med i slaget ved Dybbøl, hvor han blev hårdt såret. Assistent i Københavns postkontor.

Malte Emil Malthe-Bruun, f. i København 1869. Søofficer på koffar-difart, ansat i Store Nordiske Telegraf-selskab. Fik ved kgl. bevilling tillagt familienavnet *Malthe-Bruun*. Fører af *Georg Stage*, fyrinspektør.

Palle Bruun, f. i København 1873. Civilingeniør, professor i vandbygning ved den polytekniske Læreanstalt.

Kim Malthe-Bruun, sønnesøn af M. E. M.-B., f. i Canada 1923, kom til Danmark 1932, sømand, student 1943, gik ind i modstandsbevægelsen (Holger Danske), arresteret og henrettet 6-4-45. Begravet i Mindelunden i Hellerup. Til minde om sønnen skrev moderen, Vibeke M.-B., bogen *Kim* i 1945. Ny udgave 1974. - Kim blev et almindeligt drengenavn.

Slægtens yngre linie nedstammer fra:

Urban Bruun, f. på Antvorskov slot 1720. Amtsforvalter over Antvorskov og Korsør amter, senere over Nyborg og Tranekær amter,

Christian Frederik Bruun, f. i København 1791. Skomagervend, arbejdede på Holmen.

Herman Oscar Emmanuel Bruun, f. i Fredericia 1857. Sømand, overmatros i marinen. Udvandrede til Amerika.

Som det ses, har slægten Bruun gennem tiderne omfattet mange kendte og fremragende personer.

II. Gartnerne i slægten Bruun

Stamfaderen var slotsgartner Bruun på Bernstorff, søn af kommandørkaptajn Palle Christian Bruun (1796-1856) og hustru Elisabeth Crone, f. i Næstved 1801, d. i København 1888.

Slotsgartner Fr. Bruun

Frederik (Fritz) Theodor Bruun, slotsgartner, se senere, f. i København 18-12-1835, d. 29-9-1906. Blev i 1869 gift m. *Olivia Charlotte B.*, f. *Winkel*, f. 27-7-1845, datter af stænderdeputeret, cand. jur. Adolph Nicolaj Winkel til Dybvad hovedgård i Skæve sogn i Vendsyssel, som han erhvervede i 1837. Han ophævede hoveriet, begyndte mejeri etc. Efter hans død i 1848 overtog hans enke, f. *Roulund*, godset, som i 1937 blev solgt til Statens Jordlovsudvalg; der er nu kun hovedbygningen med have tilbage.

I slotsgartner Bruun og hans hustrus ægteskab var der 11 børn, alle født på Bernstorff.

A. *Elisabeth B.*, f. 1870, d. 1879.

B. *Olivia B.*, f. 1871, d. samme år.

C. *Svend Bruun*, f. 14-7-1872, d. 29-3-1950. Tog 4. klasses hovedeksamen fra Metropolitanskolen. Gartnerelev på Bernstorff 1889-91. Havebrugskandidat 1893, derefter med ministeriel understøttelse ophold i udlandet hos firmaet Low i Enfield, England, Kew Gardens i London 1894, hos firmaet Sander & Sons i Brügge i Belgien 1895, på Sandringham 1896, undergartner på Bernstorff 1896-1900. I 1899 købt

Svend Bruun og hustru Fanny f. Wigelius

ejendom i Brøndby Strand og etableret sig der som handelsgartner i 1900. 3-11-1900 gift m. *Fanny Bruun*, f. *Wigelius*, f. 2-3-1877 i Åbo i Finland, datter af grosserer Johan Gustaf W. og Malvina Lovisa Mechthilde Ekholtz. Fanny Wigelius var uddannet som gartner, bl.a. på Bernstorff. De havde 4 børn.

1. *Ina Charlotte Bruun*, f. 30-6-1903 på Bernstorff.
2. *Svend Bruun*, (junior), f. 10-12-1904 på Frederiksberg. Realeksamen, uddannet som gartner. Fra 1931 gartneriejer i Avedøre (se senere). I 1932 gift m. *Karen Marie B.*, f. *Schrøder*, datter af apoteker S., Østerbro. Der var 3 børn.
 - a. *Palle Christian Bruun*, f. 9-3-1934. Uddannet som gartner, hortonom i 1957, medindehaver af et gartneri i Pisa i Italien (se senere). I 1960 gift m. *Aase B.*, f. *Hellerøe*, datter af fabrikant H., Haslev.
 - b. *Inge Vibeke Bruun*, f. 7-4-1936, gift m. *Peter Hill*. Bosat i U.S.A., hvor manden er antikvitetshandler.
 - c. *Peter Urban Bruun*, f. 7-8-1946. Fageksamen som gartner i 1968, derefter videreuddannet i Tyskland og U.S.A. H-D-eksamen i regnskabsvæsen (økonomisk styring) fra handelshøjskolen i København i 1974, derefter ansat i faderens bedrift. Kasserer i Gartnernes Hjelpeforening fra 1974. I 1972 gift m. botanisk gartner i Dublin *Dolores B.*, f. *Guinan* fra Irland, datter af en landmand.
3. *Estrid Bruun*, f. 23-6-1920. Laboratorieassistent på Novo 1940-46. I 1947 gift m. gartner *Folke Norrgren*, Grottelyckans Nellikegartneri, Harplinge, Sverige, 3 børn.
 - a. *Karsten Norrgren*, f. 10-10-1948. Cand. jur. 1976.
 - b. *Flemming Norrgren*, f. 24-3-1951. Projektassistent.
 - c. *Kim Norrgren*, f. 9-10-1955. Reklame-praktikant.
4. *Jørgen Bruun*, f. 25-2-1921, gartner (se senere). I 1945 gift m. *Jytte B.*, f. *Olsen*.
 - a. *Ulla Bruun*, f. 19-5-1955. Teknisk tegner i 1974.
 - b. *Thomas Bruun*, f. 6-12-1956.
- D. *Ingeborg Bruun*, f. 20-1-1874 på Bernstorff. Gift 8-3-1901 i Gentofte med kunsthandler, cand. polyt. *Viggo Winkel* (medindehaver af firmaet Winkel og Magnussen), f. 8-3-1861 i København.
- E. *Nanna Bruun*, f. 31-1-1875. Gartner på Ågård og Dorthealyst. 1914 handelsgartner i Hornbæk (Brinken).
- F. *Urban Bruun*, f. 2-2-1876. Cand. pharm. i 1898. Bestyrer af firmaet Alfred Benzons kemiske fabrikker i København. Apoteker i Farum 1926. I 1905 gift m. *Hedvig Møller*, datter af generallæge M. i hæren etc.
- G. *Adolph Carl Winkel Bruun*, f. 9-2-1877, d. 1879.
- H. *Oline Bruun*, f. 12-1-1880.
- I. *Julie Bruun*, f. 8-1-1881. Lærerinde i Ølby ved Køge.
- J. *Ida Bruun*, f. 17-3-1882. Gift med sygehuslæge i Usserød *Aage Frederik Møller*, f. i København 1880.
- K. *Valdemar Bruun*, f. 21-10-1884. Gartnermedhjælper i O. Ohlbergs gartneri i Dresden. 1913 handelsgartner i Glostrup, senere i Ballerup.

III. Frederik (Fritz) Theodor Bruun

Frederik Theodor Bruun blev f. 18-12-1835 i København som søn af kommandørkaptajn *Palle Christian Bruun* og hustru *Elisabeth Crone*, f. 10-4-1806 i Næstved, datter af justitsråd, overauditør, amtsforvalter i Svendborg amt *Rasmus Crone* og hustru, *Wilhelmine Henriquine Brasch*.

F. Th. Bruun studerede først polyteknik, men afbrød og gik over i gartnerfaget, antagelig som den første af slægten Bruun. Han kom i lære i Gjorslev, hvorfra han tog gartnereksamen i 1857. Rejste til udlandet. Var ansat hos handelsgartner P. Lawson & Co. i Edinburgh, hos Hugh Low & Co., Clapton, London og i Kew Gardens. Vendte hjem og deltog i krigen 1864. Rejste atter til udlandet og blev overgartner hos hertugen af Friar y Fernan-Nunez ved Madrid i Spanien. 1-4-1868 slotsgartner på Bernstorff. Denne ejendom var i 1752 kommet i statsminister J. H. E. Bernstorffs besiddelse. I slutningen af 1750'erne opførte han slottet ved alleen, der fører til Jægersborg i Gentofte sogn n.f. København. Godset gik i arv til brodersønnen A. P. Bernstorff, der var haveinteresseret og lod plante mange nordamerikanske træarter, hvorved der opstod et arboret. Haveinspektør Rudolph Rothe lod senere de fleste af disse sjældne træer rydde. Efter Christian VIII's død overgik Bernstorff til civillisten. I 1854 blev ejendommen overladt tronfølgeren prins Christian (IX) til bolig. Efter tronskiftet i 1863 blev Bernstorff sommerbolig for kongen og dronning Louise, som her modtog mange kongelige besøgende. Angående haveanlægget kan noteres, at en del af agerlandet blev udlagt til græsmark. Uden for slottets havetrappe blev der anlagt et lille blomsterparti. Imellem skovpartiet og driverihaven lå der et lille tehus, hvor der foran blev anlagt en rosenhave, kaldet dronningens have. - Fra hoffets side vistes der slotsgartner Bruun megen bevågenhed, og hans dygtighed blev meget påskønnet. Fra driveriet, der efterhånden udvidedes, sendtes der ofte vindruer og blomster til udstillinger i København (Clemen Jensen). Naturligvis kan det også volde besvær at være slotsgartner, som eksempel kan nævnes, at slotsgartneren i 1872 anlagde et tæppebed (disse var på mode dengang), men dette kunststykke faldt slet ikke i den haveinteresserede dronnings smag og måtte omgående laves om til en plantning i fri stil.

Slotsgartner Bruun var også engageret udadtil. Han var således lærer i tegning ved undervisningen på Rosenborg. I 1890'erne var han medlem af bestyrelsen for Det kgl. danske Haveselskab. Medstifter af Dansk Chrysanthemum Selskab. Han udgav "Urtegaarden" 1901, "Frugthaven" 1902, han skrev den gartneriske del af Landbrugsordbogen, var medarbejder ved E. Rostrups Dansk Havebog 1876 og skrev i Tidsskrift for Havevæsen 1866 om Havevæsenet ved Madrid. Var den første, der her i landet dyrkede storblomstrede Chrysanthemum.

Slotsgartner Bruun var en djærv og kraftig natur, i sit væsen ens mod høj og lav (Tholle). Efter 37 års virksomhed på Bernstorff tog Bruun i 1905 sin afsked, han døde 29-9-1906 og blev begravet på Gentofte kirkegård.

Medens slotsgartner B.'s søn Svend Bruun var undergartner på Bernstorff besøgte zar Nikolaj II kong Christian IX på Bernstorff slot. Få uger inden zarens ankomst erfarede hoffet på Bernstorff, at zaren var en ivrig tennisspiller; der fandtes imidlertid ingen tennisbane i Bernstorff park; derfor blev der sendt besked til gartneriet, at der omgående skulle anlægges en tennisbane; og da zaren ankom, stod banen klar. Zaren nåede imidlertid aldrig at spille på tennisbanen under det korte ophold i Danmark, men det kom dog zaren for øre, at banen var anlagt – i største hast – for at han kunne benytte den. Før sin afrejse sendte zaren et dobbeltpåsat guldur – med zarens våbenskjold ciseleret på forsiden – som tak til undergartneren (S. B.) der havde haft arbejdet og ansvaret for anlægget af banen. Dette ur har i dag en hædersplads i S. B.'s sønnesøn, Palle Bruuns hjem.

IV. Svend Bruun

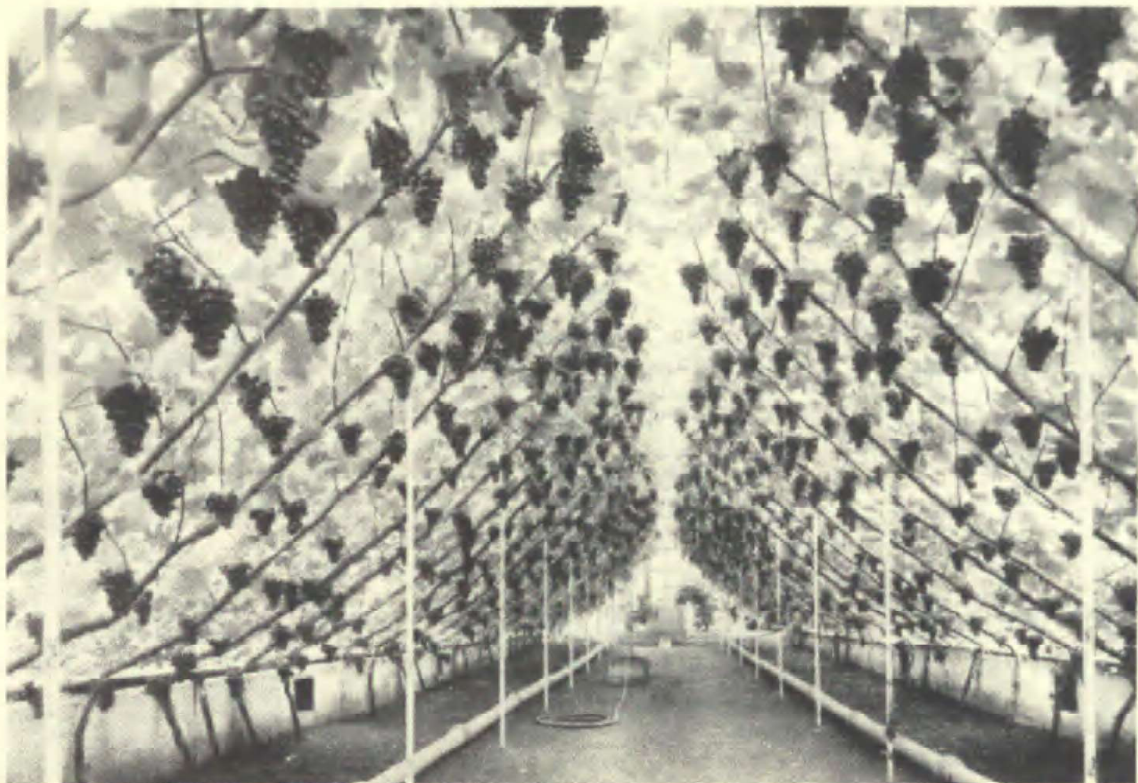
Sandsynligvis ville *Svend Bruun* have efterfulgt faderen som slotsgartner på Bernstorff, men han foretrak at starte i et handelsgartneri. I kraft af sin store energi og dygtighed drev han det vidt i dette erhverv.

Svend Bruuns villa fra 1903

Ved gartneriets 50 års jubilæum i 1949 udgav han skriftet "Et Gartneri gennem 50 år". I denne bog med mange smukke billeder på 44 sider, fortæller han selv om gartneriets start og drift i denne periode. – Her nogle uddrag af bogen.

De første år. "Den 14. oktober 1899 købte jeg 5 td. ld. af fisker Hans Nielsen ved Brøndby Strand pr. Glostrup. Det var et husmandssted, hvor der holdtes to heste, en ko og en gris; der var diverse vogne og nogle dårlige markredskaber. Hovedparten af jorden lå nord for vejen, nu hovedvej 2, og 1/2 td. ld. lå i strandmarken ned mod Køge Bugt. Beboelseshuset var lille, delvis lerklinet med stråtag, det lå smukt og idyllisk, men var ikke godt at bo i, også fordi det var fuldt af rotter. Min tante kommandørinde *Jenny Bruun* hjalp mig med penge til køb af ejendommen, og ved en senere lejlighed i 1903 havde vi besøg af min svigermoder; hun fandt huset meget ringe og gav os 8.000 kr af mandens bo til et nyt hus, hvor vi så boede til 1921. Vi havde da bygget en stor, hvidkalket villa med haveanlæg mod nord og syd. Den lavtliggende strandgrund kunne ved højvande oversvømmes fra Køge Bugt, som det skete i 1906; og store ødelæggelser på bl.a. jordbær var resultatet. Senere byggedes et dige til beskyttelse mod vandet og udstyret med en vandlås. I foråret 1900 fik jeg bygget mit første vinhus, 70 fod langt; det tilplantedes med 'Frankenthaler'. Senere byggedes der flere vinhuse i gartneriet. I det andet hus plantedes sorten 'Gros Colman', som der dyrkedes tomater imellem. I 1907-14 gik det slag i slag med bygning af drivhuse. Vi optog drivning af fersken, hvad der

'Frankenthaler' i Svend Bruuns gartneri 1911

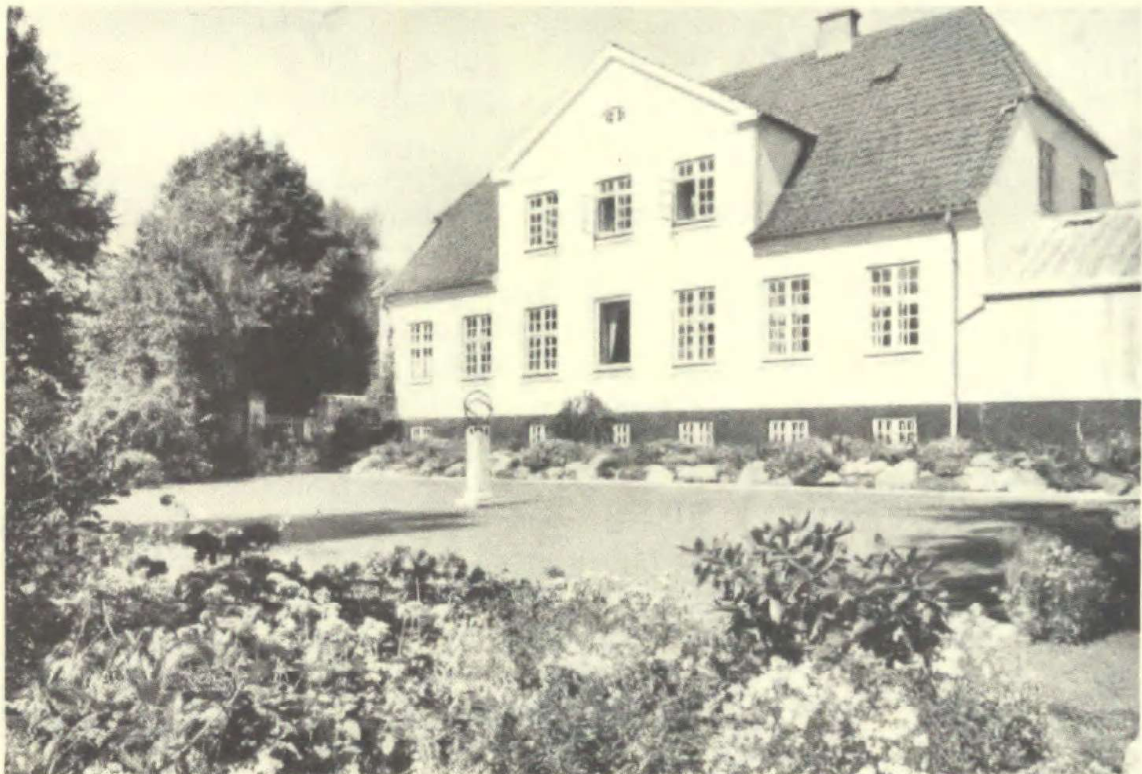
ikke blev nogen succes. Bedre gik det med jordbær i potter og karme, først var det sorten 'Laxton's Noble', senere 'Deutsch Evern'. Vi havde de første modne bær den 10. marts, de solgtes stykkevis; senere blev det til ret store leverancer, og efter at jeg havde købt 3-4 td. ld. af min nabo og dér havde bygget hus nr. 18, 19 og 20 kom vi op på at drive 20.000 potter med jordbær om året.

Under den første verdenskrig, 1914-18, holdt vi op med at bygge drivhuse. Alle varepriserne steg, og vi kunne betale af på gælden og sætte penge i banken. Det først etablerede vandværk udvidedes, og der blev råd til at bygge husene 22 og 23. Efter krigens ophør blev landet oversvømmet med belgiske druer, og priserne på danske druer sank til under det rentable. Et hus, der før havde givet 4-6.000 kr. årligt, gav nu knapt 2.000 kr. Vinstokkene måtte ryddes - jeg var ikke hjemme, da det skete - og vi gik over til at dyrke tomater og chrysanthemum; de sidste formeredes så stærkt, at der hvert år måtte bygges et nyt hus. Det var sorterne 'Mrs. Pulling' og 'Sax's Export', vi især arbejdede med, den første i blomst i juli og den sidste til jul. Til slut kunne vi ikke have flere varer i torvevognene og gik så over til at dyrke nelliker. Jeg kørte i min Chrysler til Berlin og fik her unge nellikeplanter fra sandbed. I 1930 byggede vi så den første blok på 18 huse á 65 x 5 m. - Og der blev blomster, og der blev omsætning! Der blev bygget nye blokke, den sidste i 1938. I begyndelsen var der nelliker i dem alle, men senere havde vi hvert år en blok med tomater og en med freesia.

Under 2. verdenskrig, hvor der skulle dyrkes spiselige produkter, havde vi blomkål og tidlige kartofler i nogle af blokkene. For at få plads til de 4 sidste blokke af drivhuse købtes i 1935 3-4 td. ld. syd for Lagesmindes vestlige ende. I 12 år ejede jeg desuden Haregabgården i Esrum i Nordsjælland. Den var på 52 td. ld., hvoraf de 40 blev tilplantet med frugttræer. Det blev ingen økonomisk gevinst, men morsomt var det at reparere, bygge, dræne og flytte sten deroppe. Ejendommen gik over til min ældste søn. Herude ved stranden har vi nu (1949) 52 td. ld., hvoraf 26.000 m² glasdækket. 2/3 af drivhusene er plantet til med nelliker. Et år havde vi 60 huse med nelliker, mod normalt 56, hvor der plantedes 100.000 nye nellikeplanter. Vi har tiltrukket mange smukke nellikesorter, af hvilke 'Danmark' nok er den kønneste, især i vintertiden; der er da også solgt til U.S.A., England og hele Skandinavien. Af nyere kulturer må nævnes orchideer, hvoraf der findes en smuk samling på 10-12.000 Paphiopedilum og Cattleya samlet i de sidste år og dyrket i dertil byggede huse. Desuden har vi årligt 20.000 begonier af 'Eges Favorit', 9.000 julestjerner, masser af freesia, lidt levkøjer, narcisser, alpevioler (med egen frøavl), tomater m.m.". Fra rejser til Rivieraen hjemførte Svend Bruun planter af mimoser (Acacia), som dyrkedes i et særligt højtybygget hus (ferskenhuset) og blomstrede godt, men der var ikke nogen forretning, især da ikke, når der kom indførsel fra syden.

Svend Bruun

Svend Bruuns villa fra 1920

"I de forløbne 50 år er forbruget af gartneriprodukter gået frem med kæmpeskridt. Det var et usselt lille torv, København havde i 1900 med forholdsvis mange vogne, men med små læs. Der var ikke ret mange egentlige handelsgartnere, og de, der var, måtte nøjes med en ringe fortjeneste for deres ofte strenge arbejde. Ligervis var det med de mænd og koner, der arbejdede i gartnerierne. De var usselt betalt. Her havde vi en mand et par år, som kun fik 1 kr. om dagen og kosten (det var den gængse betaling dengang), og så klagede mine naboer endda over, at jeg satte lønnen i vejret. – Udgiften til arbejds løn er nu 340.000 kr. om året, brændslet løber op til 250.000 kr. og skatterne op mod 200.000 kr. – et gartneri af denne størrelse og struktur er altså et millionforetagende.

Anskaffelse af materiel er næsten som en kæde uden ende. Vandværk, rørnet med forgreninger ud over al jorden og med haner flere steder i hvert hus, 5 automobiler, 3 heste, traktor og motorsprøjte, værktøj af alle slags og masser af emballage, kasser, tipvogne med skinner og drejeskiver til brug ved jordfornyelse. Og så var der kedlerne. I de første år anvendte vi støbte Strebel-kedler, senere pladejernskedler, der var dyre i drift. Her har vi nu (1949) 12 store kedler af den slags med og uden stoker.

Det var utroligt morsomt at bygge og indrette alt i gartneriet. Jeg har moret mig storartet – langt mere end de mænd, der gik ud for at "more" sig. Jeg har ofte løbet en staver i livet, men det holder man for sig selv".

50.000 "mums" (Chrysanthemum) i potter i 1925

Gartneriet har i årenes løb været besøgt af mange tusinde gartnere fra forskellige lande – både unge og gamle. Elever fra Landbohøjskolen, Alnarp i Sverige, Experimentalfältet, Vilvorde, Beder o.s.v. samt mange af gartnerforeningens kredse.

Lagesminde. "I 1914 begik jeg en af de største letsindigheder i mit liv og som kostede mig mange år at genoprette. Sammen med 8 gartnere og venner købtes gården Lagesminde, 42 td. ld., som lå umiddelbart op til det nordre skel på min ejendom. Vi tilplantede på tre år hele arealet med 27.000 æbletræer i tætplantning, som hurtigt skulle give megen frugt, indhegnede hele arealet, byggede ventileret frugtlager o.s.v. I de første år var det en underskudsforretning, og i 1923 opløstes interessentskabet, dets kapital var tabt, og jeg overtog ejendommen for 125.000 kr. Jeg måtte låne pengene og havde derefter en samlet gæld på ca. 215.000 kr. Nogle af de mindst kurante æblesorter ryddedes, og der plantedes pærer og stikkelsbær i stedet samt dyrkedes tomater, selleri, blomkål m.m. Der var også et mindre stykke med rabarber. Det var et hårdt stød; men vi reddede æren, og i 1947 var al gælden betalt. Lagesminde blev til en køn frugtplantage, delt i 6 dele ved 5 m høje elmerækker. Der var en del blommer og så en dejlig espalierhave på noget over 1 td. ld. tilplantet med storfrugtede pæresorter, som det var ejerens hobby at hæge om, som det før var vinhusene.

Espalier-haven ("Fars kæledægge") i Svend Bruuns gartneri

Gartneriet har deltaget i mange udstillinger, der har hjembragt guld- og sølvmedaljer samt ærespræmier fra nordiske og danske udstillinger. Af særlige udstillinger kan nævnes: Vindruer i Göteborg i 1923 og Anthurium i Forum 1936".

Jubilæumshæftet slutter med en omtale af det personale, der har været knyttet til gartneriet: bestyrere, formænd, medhjælpere, elever og mandlige og kvindelige medarbejdere i store tal. Der er afbildninger af 5 smukke funktionærboliger hørende til gartneriet. Der har været mange udlændinge fra en række lande, deriblandt en ung mand fra Kina. I sommeren 1949 var der i alt 86 kvinder og mænd.

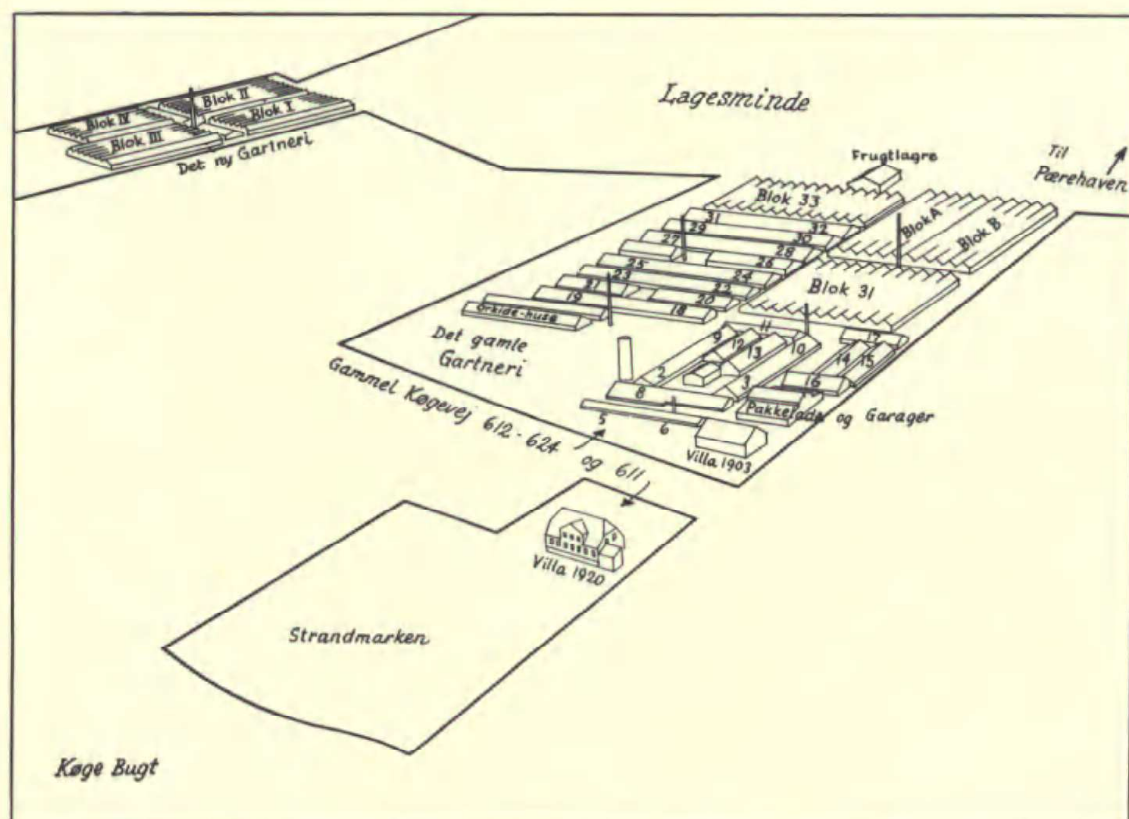
Svend Bruun havde "grønne fingre". Som den fremragende gartner, han var, kunne han samtidigt arbejde med en række vellykkede specialkulturer.

Nelliker i Svend Bruuns gartneri 1949

Svend Bruun som principal. Supplerende oplysninger om gartneriet af fhv. handelsgartner *Jørgen Jørgensen*, Bagsværd, der i 1910-12 var gartnerelev hos Svend Bruun: "Om slotsgartner Bruun hedder det, at han sommetider var på kant med sit høje herskab. Han følte sig bl.a. besværet over prinsessernes hyppige besøg i vinhuset, men fandt på råd, idet han anbragte skruptudser i husene, og dem var de unge damer bange for. Det lå i luften, at Svend Bruun ikke ønskede at blive slotsgartner. Afgørende blev det vist, at der som gartnerelev på Bernstorff kom en ung pige Fanny Wigellius, datter af en finsk stor-købmand. - Hun og Svend Bruun blev forlovet, og S.B. besluttede sig

til at blive handelsgartner. Fru Bruun var fra sit hjemland vant til udsigt over havet, og det ville hun også gerne have her i Danmark, og derfor blev ejendommen med udsigt over Køge Bugt købt til formålet. Da jeg var derude, talte man endnu om den høje pris, Svend Bruun havde givet for ejendommen; nemlig 24.000 kr. Det var især strandarealerne, der betingede den høje pris, idet de var velegnede til tidlige kulturer som jordbær, asparges, tidlige kartofler og tomater. Jorden nord for vejen havde blåler som underlag – sikkert medvirkende til, at det var vanskeligt at dyrke æbletræer dér; men derimod var den gunstig for vinstokke. Vindruerne blev solgt til fine forretninger i København og Sverige; hertil bidrog, at de altid blev emballeret på det omhyggeligste – de var da også en fin udstillingsvare. Også drevne jordbær var en vigtig kultur. De skulle være fremme til Christian IX's fødselsdag den 8. april. De blev også eksporteret til Sverige, i min elevtid kørte jeg på cykel med jordbær til Malmøbåden. – Som et kuriosum kan nævnes, at jeg senere leverede tidlige jordbær til frugtgrosserer Thorsen, som sendte dem til Oslo, han hentede dem først på eftermiddagen, anbragte dem i redningsbådene i Oslo-skibet. Det var især jordbærsorten 'Deutsch Evern', der dyrkedes. S. B. var en af de første, der her i landet havde denne sort, og allerede 1907 solgte han jordbærplanter af sorten for 4.000 kr., som brugtes til opførelse af et stort drivhus. Men Bruuns gartneri var i ordets sande betydning et blandet gartneri og med mange grønsager, f.eks. dyrkedes der kørvel i

Del af Svend Bruuns gartneri ved Gl. Køgevej

større stil. Den blev drevet på rabatterne i vinhusene og kunne leveres fra februar til langt ind i maj. Den var så populær, at der endogså serveredes kørvelsuppe for russiske diplomater på Christiansborg. Alt dette solgtes under sentensen: det er den sidste femøre, der er min. Meloner var også en stor kultur i hus og bænk. Sorten 'Stanley' lykkedes særlig godt, men den var hvidkødet og derfor ikke særlig populær i København. Tomater havde vi mange af, ofte var de slemt angrebet af fløjlsplet, og med salatgurker var der flere huse. Af blomster var der masser af chrysanthemum i mange sorter. Om efteråret skulle de bæres i hus, det skete pr. bærebør og det var et slæb; ofte gik det ud over knoerne, men det at være gartner var ikke for ømskindede elever. S.B. begyndte med julestjerner omkring 1910 og underlagt gartner *Setterbo*. Handelsgartner *H. C. Koch*, Roskildevej, var førende som dyrker af julestjerner. Bruun sendte *Setterbo* som "spion" til Koch – under devisen, at stjæle med øjnene er tilladt. Tomater af sorten 'Dansk Eksport' var en vigtig eksportvare fra engang i 1890'erne og til første verdenskrig. S.B. var medlem af Konkvalklubben. Vi blev udkonkurreret af tomater fra øen Guernsey. Også salat var en vigtig kultur. – Det var meget dygtigt gjort af slotsgartnerens søn Svend Bruun at opbygge et så alsidigt og godt handelsgartneri, et godt eksempel for andre.

Orkideer udstillet i Glyptoteket i 1949

En nødvendig forudsætning var tilstedeværelsen af rigelig og kvalificeret arbejdskraft. Man stod bogstaveligt i kø på Bruuns trapper for at blive antaget som elev. Han havde det som militæret, at et 5 øres brevkort kunne skaffe en ny mand. Og det var god arbejdskraft til små penge. Eleverne fik foruden fri station 12 kr. om måneden. Fru Gunvig stod i mange år for husholdningen i bygningen nord for vejen. Arbejdsdagen var fra kl. 6 til 6, såvel sommer som vinter. Om vinteren blev der malet og repareret. Sommerferie kendte vi kun af navn. De to læreår hos Svend Bruun var mlne de bedste, og dem, der gav mig den gartneriske viden, hvorpå jeg senere byggede gartneriet Østerlund op".

I jubilæumsskriftet nævner Svend Bruun ved navn nogle af de folk, han havde haft i sin tjeneste: bestyrere, formænd, torvechauffører, medhjælpere, elever o.s.v. samt omtaler det store antal ufaglærte kvinder og mænd, der har arbejdet i gartneriet.

Svend Bruuns udadgående virksomhed. Skønt stærkt optaget af sin egen virksomhed fik han dog tid til mangt og meget arbejde i organisationens og offentlighedens tjeneste. Han var medstifter af Dansk Chrysanthemum Selskab i 1897 og medlem af dens bestyrelse og sekretær til 1900. Æresmedlem i 1934. Svend Bruuns personlige egenskaber og hans gartneris stærke vækst henledte gartnerens opmærksomhed på ham. I 1908 blev han medlem af Alm. dansk Gartnerforenings repræsentantskab og i 1909-18 var han foreningens formand. I 1912 afholdtes den 4. nordiske havebrugsudstilling på Islands Brygge i København. Den blev en stor succes og bidrog meget til at hæve gartnerstanden i alment omdømme. Man forstod også at gøre propaganda dengang, der etableredes således gratis bilbefordring for udstillingsgæster fra Rådhuspladsen til den dengang noget fjerntliggende udstillingsplads. - Mange københavnere kørte vel her i bil for første gang. For dygtigt arbejde som udstillingskomiteens formand fik Svend Bruun overrakt et stort maleri fra Odense å. En anden banebrydende begivenhed var udgivelsen i 1910 af Haveplanternes Sygdomme "Den grønne bog", som nu foreligger i 17. udgave. En tredje skelsættende begivenhed var en fast ordning af foreningens konsulenttjeneste. 1924-44 var S.B. havebrugets og gartneriets repræsentant i Statens Planteavlsudvalg. Han var medlem af bestyrelsen for Gartnerens Hjælpeforening, af Det kgl. danske Haveselskabs bestyrelse og De samvirkende danske Haveselskaber. I 1928-44 var han medlem af Tilsynet med de lokale lagttagelsesplantninger af frugtsorter. Disse plantninger var oprettet over hele landet, hvorfor tilsynet med dem medførte megen rejsen, især pr. bil. Landets veje var dengang ikke i så fin stand som nu, hvorfor farten var begrænset og ulykkerne få. Svend Bruun var æresmedlem af Alm. dansk Gartnerforening, af Gartnerens Hjælpeforening og af Foreningen af danske Havebrugskandidater. Han oprettede efter den 2. verdenskrig et legat, hvis renter anvendes til rejsehjælp for unge gartnere, det skete i taknemmelighed over, at hans

Svend Bruun som foreviser

Personalet i Svend Bruuns gartneri 14. juli 1949

gartneri var gået uskadt ud af krigen, skønt det var nabo til en meget larmende tysk afprøvningsstation for flymotorer. Han var R. af D. 1. grad, R. af Vasaordenen og Finlands hvide Rose.

Af Svend Bruuns litterære virksomhed skal nævnes, at han sammen med botanisk gartner *Axel Lange* redigerede det udmærkede værk: "Danmarks Havebrug og Gartneri til Aaret 1919", København 1920, her skrev han om frugtavl som erhverv. I Nordisk ill. Havebrugsleksikon 3., 4. og 5. udgave - 1920-45 skrev han på fremragende måde om plantedrivningsemner. Han var også en kyndig medarbejder ved værket "Danmarks Frugtsorter 1942-55". Han var en slagfærdig debattør, men ingen god foredragsholder. I lokalpolitik blandede han sig ikke. Det Konservative Folkeparti opfordrede ham til at lade sig opstille som kandidat ved et folketingsvalg, men S.B. trak sig tilbage.

I sine sidste år var Svend Bruun gangbesværet og måtte foretage sine inspektionsture pr. kørestol. S.B. afgik ved døden den 29-3-1950, 78 år gammel. Han blev bisat fra Frederiksberg kirke. Begravelsen fandt sted på Brøndbyvester kirkegård.

V. Svend Bruun jun.

Svend Bruun junior tog realeksamen og blev gartneruddannet på Bernstorff og hos handelsgartner Ludvig Andersen i København i årene 1921-24. På studieophold i England, Tyskland og U.S.A. i 1925-29, medhjælper hos faderen i 1930. Startede eget gartneri på Kettevej i Avedøre i 1931, på en landejendom 3,5 ha stor, byggede han drivhuse og specialiserede sig i nellikedyrkning, men driver også frugtavl.

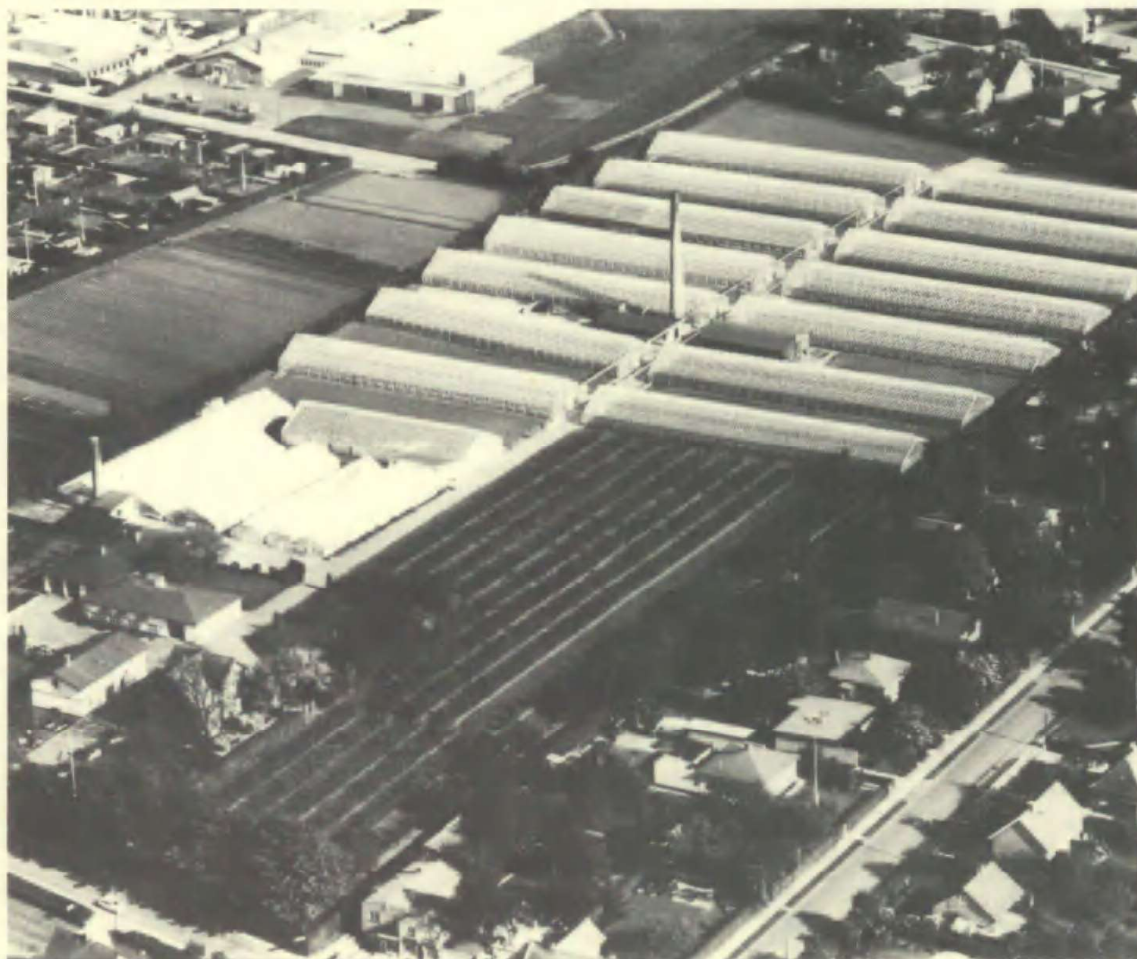

Svend Bruun

Deltaget i mange udstillinger og modtaget dronningens ærespræmie gentagne gange. Repræsentant i Alm. dansk Gartnerforening, hvor man efter hans forslag ændrede de producerende gartneres betegnelse fra handelsgartner til gartneriejer. Fra 1951 formand for Gartnerens Hjelpeforening. Tiltrækker nye nellikesorter, som eksempel kan nævnes den mørkerøde 'Dolores' fra 1973. Sønnen *Palle Christian Bruun*, der fik sin gartneriske uddannelse i England og U.S.A. og i 1957 blev hortonom, er medindehaver af og bestyrer af "S. B. talee" i Pisa i Italien, hvor man har 5 ha under glas for produktion af nellikestiklinger.

Estrid Bruun, gift m. *Folke Norrgren*, arvede bl.a. villaen ved Brøndby Strand. Den er nu solgt. Se VI.

Jørgen Bruun. Uddannet som gartner hos faderen og hos Wang i Ålborg samt i Sverige. Fortsatte faderens drift af gartneriet og Lagesmilde, som omdannedes til et familieaktieselskab i 1951. Aktieselskabet blev ophævet 1971 og hele ejendommen afhændet på grund af enorme ejendomsskatter. Jørgen Bruun startede eget gartneri i Herfølge syd for Køge i 1971, hvor han har en ejendom på 10 ha med en del drivhuse. Han har specialiseret sig i salg af stiklinger af nelliker, pelargonier og julestjerner.

Svend Bruun jun.'s gartneri på Kettevej i Avedøre

Fra Rådhuspladsen til Svend Bruuns gartneri ved Brøndby Strand var der 14 km. Byen var et lille fiskerleje, hvortil man nåede ad en dårlig vej gennem et sparsomt beboet areal syd for Valby. Ingen drømte ved århundredskiftet om, at København skulle nå helt herud, men det skete, især efter den 2. verdenskrig, og nu er det en forstad til hovedstaden, hvortil man kommer ad den til tider voldsomt benyttede hovedvej 2 og ad den nye S-bane København-Vallensbæk-Hundige der har station i Brøndby Strand og går gennem Lagesmindearealerne. Kommer man forbi stedet, hvor gartneriet lå, finder man intet af det tilbage - den store villa ud mod bugten er der dog endnu. Gartnerne af slægten Bruun har måttet rykke teltpælene op og flytte længere ud, ja helt til Italien. De har delt skæbne med mange andre gartnere, som har måttet vige for hovedstadens vækst.

VI. Grottelyckans Nejlíkodling

Om denne har *Estrid Norrgren*, f. Bruun skrevet følgende:

År 1931 anlagde brødrene Georg og Folke Norrgren fra Harplinge Grottelyckans Nejlíkodling. Fra ret uanselig start er dette gartneri vokset op og er i dag et af Sveriges større specialgartnerier. Fire år efter starten købte ejerne gården "Karlslund" og senere to mindre ejendomme, som hørte til denne, og det er her det nuværende gartneri er koncentreret i 8 specialbyggede drivhuse på tilsammen 20.000 kvm.

Til virksomheden hører også 200 tønder landbrugsjord og en større frugtplantage med ca. 9.000 stk. æble-, pære- og blommetræer, samt en tørvemose, som under 2. verdenskrig forsynede hele gartneriet med brændsel.

Folke og Estrid Norrgrens ældste søn cand.jur. *Karsten* indgik i firmaet år 1976.

Litteratur

1. Bruun, Svend: Et Gartneri gennem 50 Aar, 1950, 50 s., red. af Rolf Danvig.
2. Bruun, Svend og Axel Lange: Danmarks Havebrug og Gartneri til Aaret 1919. København 1920, 767 s.
3. Danvig, Rolf, se Svend Bruun: Et Gartneri gennem 50 Aar.
4. Jensen, Clemen, om Bernstorff I: Danmarks Havebrug og Gartneri til Aaret 1919, redigeret af Axel Lange og Svend Bruun, København 1920.
5. Pedersen, A.: Danmarks Frugtavl, København 1925.
6. Tholle, Johannes: I Nordisk ill. Havebrugsleksikon under personalia, 5. udg., 1946.